

PR 14-84/85

**PROGNOSE VAN BEDRIJFSUITKOMSTEN OP
AKKERBOUW- EN VEEHOUDERIJBEDRIJVEN IN 1984/85**

December 1984

**Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Landbouw
Sectie Prognoses, Produktiviteits- en Rentabiliteitsonderzoek**

REFERAAT

PROGNOSE VAN BEDRIJFSUITKOMSTEN OP AKKERBOUW EN VEEHOUDERIJ-BEDRIJVEN IN 1984/85

Afdeling Landbouw; Sectie Prognoses, Produktiviteits- en Rentabiliteitsonderzoek

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1984

39 p., tab.

De jaarlijkse prognose geeft inzicht in de bedrijfsuitkomsten die naar verwachting op landbouwbedrijven zullen worden behaald.

In de akkerbouw zijn de kg-opbrengsten in 1984/85 hoger dan normaal. Omdat de prijzen van een aantal belangrijke produkten sterk zijn gedaald, worden in de klei-akkerbouw t.o.v. vorig jaar slechte uitkomsten voorzien.

In de melkveehouderij staan de uitkomsten over 1984/85 sterk onder invloed van de ingevoerde superheffing. De negatieve effecten hiervan worden deels gecompenseerd door de meevallende voederkosten, zodat de bedrijfsuitkomsten zich op het lage niveau van vorig jaar kunnen handhaven.

Voor de varkens- en slachtkuikenhoudery worden betere, voor de leghennenhoudery opnieuw teleurstellende resultaten verwacht.

Verder zijn gegevens opgenomen over hoeveelheden en prijzen van produkten en produktiemiddelen, ondernemersinkomen en bedrijfsreserveringen.

Bedrijfsuitkomsten/Landbouwbedrijven/Ondernemersinkomen/Produktiviteit/Prijzen/Prognoses

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

	Blz.
1. ALGEMEEN	5
2. UITGANGSPUNTEN	6
- grotere en kleinere bedrijven	6
- bedrijfstypering	6
- arbeidskosten en beloning voor bedrijfsleiding	6
- pachtbasis en eigendomsbasis	7
- renteberekening	7
3. PRESENTATIE VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN	8
- voorlopige bedrijfsuitkomsten over 1983/84	8
- prognose voor 1984/85	9
4. SAMENVATTEND OVERZICHT VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN	10
- akkerbouwbedrijven	12
- rundveehouderijbedrijven	13
- intensieve veehouderij	14
5. INGEALCULEERDE PRIJZEN EN DE INVLOED VAN PRIJS- WIJZIGINGEN OP DE ARBEIDSOPBRENGST PER ONDERNEMER IN 1984/85	16
6. ONTWIKKELING OPBRENGSTPRIJZEN, PRIJZEN PRODUKTIE- MIDDELEN EN PRODUKTIVITEIT	19
7. ONDERNEMERSINKOMEN	23
8. BEDRIJFSRESERVERINGEN	25
BIJLAGEN: Specificatie bedrijfsuitkomsten per gebied	28

1. Algemeen

Het doel van deze prognose is een actueel beeld te geven van de te verwachten bedrijfsuitkomsten in 1984/85 aan de hand van de kosten- en opbrengstenontwikkelingen voor zover die nu bekend zijn of kunnen worden verwacht. Voor zover de prijzen en hoeveelheden van bepaalde produktiemiddelen en produkten thans nog niet kunnen worden voorzien zijn genormaliseerde prijzen en hoeveelheden in rekening gebracht.

Verder zijn de in het Landbouw-Economisch Bericht van 1984 opgenomen ramingen voor 1983/84 bijgesteld aan de hand van de voorlopige bedrijfsuitkomsten volgens de uitgewerkte bedrijfsboekhoudingen.

2. Uitgangspunten

- Grotere en kleinere bedrijven

De berekeningen zijn gebaseerd op gegevens van bedrijven die volgens een landelijke steekproef zijn gekozen en waarvan het LEI een boekhouding bijhoudt.

De beschikbare bedrijven zijn ingedeeld in grotere en kleinere bedrijven. Als criterium voor deze indeling is gebruik gemaakt van standaardbedrijfseenheden (sbe). De grotere bedrijven hebben een bedrijfsomvang in sbe welke uitgaat boven een jaarlijks opschuivende grens. Deze grens komt bij benadering overeen met een produktieomvang per man die gemiddeld bij een doelmatige bedrijfsgrootte wordt gerealiseerd. In 1983/84 was dat 158 sbe, hetgeen b.v. overeenkomt met een akkerbouwbedrijf van ca. 30 ha cultuurgrond of een weidebedrijf van ca. 42 melkkoeien. Voor 1984/85 is verondersteld dat geen verdere opschuiving in bedrijfsomvang zal plaatsvinden.

- Bedrijfstypering

De prognoses hebben betrekking op akkerbouwbedrijven en rundveehouderijbedrijven in landbouwgebieden waarin deze in belangrijke mate voorkomen.

De indeling in bedrijfstypen is evenals de indeling naar bedrijfsgrootte gebaseerd op de sbe. Grotere akkerbouwbedrijven zijn bedrijven met minstens 80% van hun produktieomvang (gemeten in sbe) in marktbaar akkerbouwgewassen; op de kleinere akkerbouwbedrijven is deze grens gelegd bij 67%. Weidebedrijven hebben minstens 80% van hun produktie (sbe) in de rundveehouderij (met inbegrip van grasland en voedergewassen). Gemengde bedrijven met overwegend rundveehouderij hebben 40 tot 80% van de produktie (sbe) in de rundveehouderij en bovendien minder dan 40% in de verbouw van akkerbouwgewassen en minder dan 30% in de intensieve veehouderij. Van de gemengde bedrijven met overwegend akkerbouw en met intensieve veehouderij zijn geen prognoses opgesteld.

- Arbeidskosten en beloning voor bedrijfsleiding

De door de ondernemer en meewerkende gezinsleden verrichte handenarbeid is op basis van het aantal gewerkte uren in rekening gebracht tegen het geldende CAO-uurloon voor een vaste vakarbeider, vermeerderd met de sociale lasten die voor rekening van de werkgever komen. Voor de betaalde arbeid is uitgegaan van de (volgens de boekhoudingen) betaalde arbeidskosten in de voorgaande jaren die verhoogd zijn overeenkomstig de stijging van de arbeidskosten per uur volgens de CAO.

In de berekende arbeidskosten van de ondernemer is geen beloning opgenomen voor bedrijfsleiding en voor het dragen van ondernemersrisico. Uitgaande van een vergoeding voor bedrijfsleiding op het niveau van 10% van de totale factorkosten bij een efficiënte bedrijfsvoering is deze voor 1984/85 te stellen op f 60,- per sbe. Dat komt op de grotere akkerbouwbedrijven gemiddeld overeen met ca. f 14.500,- per ondernemer en op de grotere rundveehouderijbedrijven met ca. f 13.000,- per ondernemer.

- Pachtbasis en eigendomsbasis

De kosten van grond en gebouwen zijn berekend op basis van pacht. Over pachtersinvesteringen in moderne gebouwen e.d. wordt echter afschrijving en rente berekend op basis van eigendom. Voor dergelijke investeringen op eigendomsbedrijven is een overeenkomstig bedrag opgenomen als berekende pacht. Op grotere weidebedrijven wordt daardoor thans meer dan de helft van de kosten van grond en gebouwen bepaald op eigendomsbasis.

De kosten van grond en gebouwen op basis van eigendom zijn vooral door de hogere kosten van grond belangrijk hoger dan die op basis van pacht. Op de grotere akkerbouw- en weidebedrijven, waarvan ca. 40% meer dan 90% van de grond en gebouwen in eigendom heeft, bedroeg dat verschil in 1982/83 gemiddeld resp. f 375,- en f 490,- per ha. In 1983/84 zijn deze verschillen per ha gestegen tot f 400,- voor de akkerbouwbedrijven en gelijk gebleven voor de weidebedrijven. Voor 1984/85 wordt verwacht dat deze verschillen voor de weidebedrijven een dalende tendens zullen vertonen.

- Renteberekening

Het in het bedrijf geïnvesteerde vermogen (excl. grond en oude gebouwen) wordt elk jaar gewaardeerd op basis van de in dat jaar geldende prijs. De boekwaarde van de duurzame bedrijfsmiddelen wordt voortdurend aangepast aan de gestegen aanschaffingsprijzen. De uit deze herwaardering resulterende vermogenswinst wordt niet als een bedrijfsopbrengst beschouwd. In verband hiermede en ter voorkoming van dubbeltellingen wordt op de in rekening gebrachte rentevoet een correctie toegepast voor de in de rente begrepen vergoeding voor de geldontwaarding.

Op basis van het rendement van staatsobligaties (dat als uitgangspunt dient voor de rente over het eigen vermogen) en van de rente voor opgenomen kredieten, is na deze correctie voor 1984/85 een rentevoet in rekening gebracht van 6,5%. Deze rentevoet is voor alle bedrijven gelijk. Voor het (kort) omlopend vermogen in de gewassen wordt geen herwaardering toegepast en bedraagt de in rekening gebrachte rentevoet 8%.

Voor de grond is bij de bepaling van de kosten op eigendomsbasis 2,5% rente van de onverpachte waarde berekend; voor bedrijfsgebouwen is dezelfde rente aangehouden als voor de andere duurzame bedrijfsmiddelen, dus 6,5%.

3. Presentatie van de bedrijfsuitkomsten

De bedrijfsuitkomsten van de afgelopen jaren zijn ontleend aan de bedrijfseconomische boekhoudingen van ca. 250 akkerbouwbedrijven en 450 rundveehouderijbedrijven.

De bedrijfsresultaten zijn gegeven in de vorm van de arbeidsopbrengst per ondernemer op pachtbasis. Op basis van de aangehouden uitgangspunten voor de vaststelling van de kosten van grond en gebouwen en van de rente vormt de arbeidsopbrengst per ondernemer de vergelijkbare uit de bedrijfsexploitatie verkregen beloning voor zijn verrichte handenarbeid, bedrijfsleiding en ondernemersrisico.

Omdat bij de berekening van de arbeidsopbrengst geen aftrek is toegepast voor door de werkgevers of de werknemers verschuldigde premies voor volksverzekering en sociale premies mag deze arbeidsopbrengst niet worden vergeleken met het niveau van het bruto- of netto-inkomen uit arbeid van werknemers.

In de bijlagen is een specificatie gegeven van kosten en opbrengsten voor de verschillende groepen bedrijven vanaf 1979/80. Daarbij zijn de bedrijfsuitkomsten uitgedrukt in netto-overschot en arbeidsopbrengst per ondernemer.

Vooraf in de groepen grotere akkerbouwbedrijven wordt in jaren met relatief goede uitkomsten de gemiddelde arbeidsopbrengst per ondernemer soms sterk beïnvloed door de ver boven het gemiddelde uitstekende resultaten van een klein deel van de bedrijven. In dat geval zal meer dan de helft van de bedrijven een uitkomst hebben die beneden het gemiddelde ligt. Dat blijkt dan uit de in de bijlagen vermelde mediane arbeidsopbrengst per ondernemer, die het niveau weergeeft ten opzichte waarvan de ene helft van de bedrijven beter en de andere helft slechter uitkomt.

- De voorlopige bedrijfsuitkomsten over 1983/84

De uitkomsten over 1983/84 zijn ontleend aan de afgesloten boekhoudingen. Het zijn echter voorlopige uitkomsten omdat op het moment van samenstelling nog slechts een deel van de boekhoudingen (ca. 60%) was uitgewerkt, die bovendien op grond van nog beschikbaar komende gegevens voor wijziging vatbaar zijn.

De voorlopige uitkomsten moeten daarom worden onderscheiden van de ramingen die in het voorjaar in het Landbouw-Economisch Bericht zijn verschenen en betrekking hebben op een bijna afgelopen boekjaar. Ramingen berusten op schattingen op grond van gegevens uit diverse bronnen terwijl voorlopige uitkomsten zijn ontleend aan boekhoudingen van het op 30 april afgesloten boekjaar.

- De prognoses voor 1984/85

Voor het boekjaar 1984/85, dat thans halverwege is, zijn uiteraard geen afgesloten boekhoudingen beschikbaar.

De prognoses berusten op gegevens voor zover deze intussen bekend zijn of met redelijke betrouwbaarheid kunnen worden geschat.

De verwachte volume-ontwikkeling van de afzonderlijke produkten en produktiemiddelen is ingepast op het geconstateerde volumenniveau volgens de bedrijfsboekhoudingen in de afgelopen jaren. De prognoses van de kg-opbrengsten per ha gewas zijn b.v. gebaseerd op de ontwikkeling van de oogstramingen in 1984 waarbij rekening is gehouden met het verloop van de oogstramingen in voorgaande jaren in vergelijking met de kg-opbrengsten volgens de boekhoudingen in dezelfde jaren.

De in rekening gebrachte prijzen van de produktiemiddelen zijn afgestemd op het prijspeil zoals dat thans bekend is en/of voor de resterende maanden van het boekjaar te verwachten is.

De opbrengstprijzen van de marktordeningsprodukten (granen, suikerbieten, fabrieksaardappelen, melk, rundvlees, e.d.) zijn op grond van de EG-besluiten berekend tegen de thans gerealiseerde niveaus en de voor de rest van het boekjaar verwachte ontwikkeling daarvan. In de opbrengstprijzen zijn tevens begrepen mogelijke bijschrijvingen op ledenrekeningen.

De opbrengstprijzen van de vrije produkten (consumptieaardappelen, pootaardappelen, uien, e.d.) die op korte termijn sterk kunnen schommelen en die op de akkerbouwbedrijven een belangrijke invloed uitoefenen op de totale geldopbrengsten, zijn in rekening gebracht op basis van de actuele prijzen in de maanden augustus t/m oktober 1984. Uitgaande van de prijsvorming in dat reeds verstreken gedeelte van het verkoopseizoen is een raming gemaakt van de verwachte gemiddelde prijsniveaus van vrije produkten voor het gehele verkoopseizoen. Gezien de onzekerheid hierover en de invloed van voorverkopen, contractteelt en poolvorming op de uiteindelijk tot stand komende opbrengstprijzen, moet de uitkomst van deze berekeningen worden opgevat als een voorlopige indicatie. Als alternatief is daarom tevens voor vrije produkten een genormaliseerd prijspeil vastgesteld op basis van de gemiddelde prijzen in de afgelopen jaren, rekening houdende met trendmatige ontwikkelingen. Dat genormaliseerde prijsniveau kan uiteraard sterk afwijken van de werkelijke prijzen.

Een andere moeilijk te voorspellen factor vormen de weersomstandigheden in de rest van het jaar die met name nog van invloed kunnen zijn op de suikerbietenoogst en op het voederverbruik in de rundveehouderij. Ook hiervoor is uitgegaan van genormaliseerde omstandigheden in de rest van het jaar.

4. Samenvattend overzicht van de bedrijfsuitkomsten

In tabel 4.1 is het verloop gegeven van de gemiddelde arbeidsopbrengst per ondernemer in de verschillende groepen akkerbouwbedrijven en rundveehouderijbedrijven. De arbeidsopbrengst omvat de berekende kosten voor handenarbeid van de ondernemer en het netto-overschot. In de bijlagen is een meer gedetailleerd overzicht gegeven van deze bedrijfsresultaten (pachtbasis, boekjaar mei t/m april). In dat overzicht zijn tevens de voorlopige uitkomsten over 1983/84 en de uitkomsten van de prognose voor 1984/85 opgenomen.

Het in tabel 4.1 weergegeven verloop van de arbeidsopbrengst per ondernemer moet worden beoordeeld tegen de achtergrond van de gestegen arbeidskosten in de afgelopen jaren. In 1981/82, 1982/83 en 1983/84 zijn de loonkosten per gewerkt uur volgens CAO voor een vaste vakarbeider in de landbouw gestegen met resp. 8,5%, 11,5% en 4,5% terwijl voor 1984/85 een stijging wordt voorzien van ca. 4%. Dat komt overeen in deze jaren met ongeveer f 44.300,-, f 49.200,-, f 51.200,- en f 52.100,- arbeidskosten bij een normale arbeidstijd volgens de CAO.

Op de grotere akkerbouwbedrijven komt het jaarlijks aantal gewerkte uren van de ondernemer gemiddeld ongeveer overeen met de arbeidstijd volgens de CAO. Op de grotere rundveehouderijbedrijven ligt het aantal gewerkte uren handenarbeid van de ondernemer gemiddeld echter ca. 35% (+ 700 uren) boven dit niveau.

Het netto-overschot per ha dat in de bijlagen is vermeld geeft in dit opzicht een beter beeld van het verloop van de bedrijfsuitkomsten omdat daarbij de arbeidskosten volledig als kosten in rekening zijn gebracht. Daaruit blijkt dat de laatste jaren van de meeste groepen bedrijven het netto-overschot negatief was en de ondernemer per gewerkt uur dus een lagere beloning kreeg dan de loonkosten volgens de CAO. Met andere woorden is er bij de waardering van de uren handenarbeid van de ondernemer tegen CAO-loon een negatieve beloning voor bedrijfsleiding en voor ondernemersrisico geweest.

Het aanmerkelijk lagere niveau van de arbeidsopbrengst per ondernemer op de kleinere bedrijven is vooral een gevolg van de kleinere productieomvang per man op deze bedrijven.

In verband met het toepassen van de WIR is door het LEI-beheer bepaald dat de nieuwwaarde van de werktuigen en gebouwen vanaf 1979/80 dient te worden vastgesteld op de geldende aanschafprijs verminderd met de aanspraken op WIR-premies. Maatgevend is dus het bedrag dat na aftrek van WIR-premies tenslotte voor rekening van het bedrijf komt. In 1981/82, 1982/83, 1983/84 en 1984/85 bedraagt de invloed van de WIR op de arbeidsopbrengst van grotere akkerbouwbedrijven gemiddeld resp. f 8700,-, f 8500,-, f 9300,- en f 9000,-. Voor de grotere rundveehouderij-

Tabel 4.1 Gemiddelde arbeidsopbrengst in gld. per ondernemer (pachtbasis)

Akkerbouw	Grotere bedrijven			Kleinere bedrijven		
	Noordelijk klei-gebied	Centraal klei-gebied	Zuidwest. klei-gebied	Veen-koloniën	Klei-gebieden	Veen-kolonien
1979/80	9100	42000	40100	29500	15900	11200
1980/81	21800	64500	63400	21100	19100	5200
1981/82	34200	73400	83700	43900	22800	18900
1982/83	64000	71400	59800	40700	16500	16300
1983/84 1)	65000	140000	165000	25000	48000	1000
1984/85 2) 3)	40000	30000	40000	48000	10000	20000

Rundveehouderij	Grotere bedrijven			Kleinere bedrijven		
	Nrd.klei-en veen-weide-gebied	Westelijk weide-gebied	Weide-bedr., zand-gebieden	Gemengde bedr., zand-gebieden	Weide-bedrij-ven	Gemengde bedrij-ven
1979/80	26500	12000	27500	24200	9700	6500
1980/81	25000	17600	21400	4800	7700	1200
1981/82	43200	24900	41400	34100	15200	9900
1982/83	48200	32800	44900	37200	13400	5100
1983/84 1)	33000	17000	32000	15000	11000	3000
1984/85 2)	35000	18000	35000	20000	12000	4000

1) Voorlopig.

2) Prognose.

3) Bij actuele opbrengstprijzen van vrije produkten. Uitgaande van genormali-seerde opbrengstprijzen zou de arbeidsopbrengst bedragen: Noordelijk klei-gebied f 70000,-, Centraal kleigebied f 70000,-, Zuidwest. kleigebied f 76000,-, Veenkoloniën f 49000,-, kleinere bedrijven kleigebieden f 26000,- en kleinere bedrijven Veenkoloniën f 20000,-.

Tabel 4.2 Gemiddelde arbeidsopbrengst in gld. per dier per jaar

	Fokzeugen	Mestvarkens	Leghennen 3)	Slachtkuikens (per 1000 kg af-geleverd gewicht)
1979/80	305	41	1,60	115
1980/81	50	11	3,70	118
1981/82	430	62	2,40	115
1982/83	640	69	-2,80	43
1983/84 1)	230	10	1,50	12
1984/85 2)	350	50	0,80	120

1) Voorlopig.

2) Prognose.

3) Batterijbedrijven. Inclusief opfok vanaf ca. 16 weken.

bedrijven ligt dat cijfer op f 8800,- f 8600,-, f 9300,- en f 8900,-.

- Akkerbouwbedrijven

In 1983/84 stonden de bedrijfsuitkomsten sterk onder invloed van de aanhoudende regenval in april/mei en de daaropvolgende droogte met hoge temperaturen in juli/augustus 1983. De kg-opbrengsten lagen daardoor - met uitzondering van wintertarwe - beneden het normale niveau. In vergelijking met de hoge kg-opbrengsten van 1982/83 was de terugval zeer groot. Daartegenover stonden hoge opbrengstprijzen voor de belangrijkste vrije produkten: consumptieaardappelen (+170%), pootaardappelen (+60%) en uien (+265%). Ook voor suikerbieten was het prijsherstel aanmerkelijk.

In de kleigebieden waren de geldopbrengsten per ha in 1983/84 30% hoger terwijl de kostenstijging per ha 5% bedroeg. In de Veenkoloniën, waar geen prijscompenserende factoren aanwezig zijn wegens het ontbreken van vrije produkten in het bouwplan, liepen de geldopbrengsten per ha 5% terug bij een kostenstijging per ha van 3%.

In het lopende boekjaar 1984/85 staan de bedrijfsuitkomsten sterk onder invloed van de verbeterde kg-opbrengsten en de gedaalde opbrengstprijzen. De kg-opbrengsten van granen, aardappelen en uien liggen boven het normale niveau. De kg-opbrengst van suikerbieten per ha herstelde zich tot een normaal niveau. De hoge fysieke produktie - ook in de ons omringende landen - heeft tot gevolg dat voor de vrije produkten scherpe prijsdalingen worden verwacht: de prijzen van pootaardappelen (-42%), consumptieaardappelen (-65%) en uien (-78%) dalen tot aanzienlijk beneden het genormaliseerde prijsniveau (tabel 5.1). Door het lage suikergehalte en het EG-prijnsbeleid is een fors lagere suikerbietenprijs te voorzien (-12%). Verder tekent zich, mede in het kader van de EG-besluiten, een sterke daling van de graanprijzen af (tarwe -11%).

Als gevolg van deze ontwikkelingen dalen de geldopbrengsten per ha in de kleigebieden aanmerkelijk. Door de sterke toeneming van de kg-opbrengsten is deze daling in het Noordelijk kleigebied nog het geringst (-5%). Voor de beide andere kleigebieden wordt een daling van de geldopbrengsten per ha van ca. 30% voorzien, waarbij het niveau vooral bepaald wordt door het aandeel aardappelen in het bouwplan. In de Veenkoloniën zullen de geldopbrengsten per ha stijgen omdat tegenover de sterk toegenomen kg-opbrengsten een veel geringere daling in de prijzen van de marktordeningprodukten wordt voorzien.

Aan de kostenkant stijgen de produktiemiddelen gemiddeld gematigd in prijs. Belangrijke kostenstijgingen zijn er voor pootgoed en gewasbeschermingsmiddelen. Ondanks het gunstige weer tijdens de voorjaarswerkzaamheden zal de besparing op bewerkingskosten kleiner zijn dan normaal; dit als gevolg van de natte herfst en de hoge kg-opbrengsten. De kosten stijgen in totaal ca. 2% per ha.

Voor de kleigebieden wordt over 1984/85 gemiddeld een netto-tekort verwacht. De arbeidsopbrengst per ondernemer zal in het Centraal- en Zuidwestelijk kleigebied t.o.v. het uitzonderlijk gunstige voorgaande jaar sterk verslechteren. Voor de Veenkoloniën wordt daarentegen verwacht dat de arbeidsopbrengst zal herstellen, waarbij het niveau overigens niet geheel kostendekkend is; de verbetering is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de vrij hoge kg-opbrengsten in de fabrieksaardappelteelt (geldopbrengst per ha +30%).

De bedrijfsuitkomsten van de kleinere akkerbouwbedrijven vertonen dezelfde ontwikkeling als van de grotere, zij het op een aanmerkelijk lager niveau.

- Rundveehouderijbedrijven

In 1983/84 zijn de bedrijfsuitkomsten van de grotere melkveehouderijbedrijven sterk achteruitgegaan t.o.v. de relatief goede uitkomsten in 1982/83.

Deze terugval kan hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de extreme weersomstandigheden in de maanden mei t/m augustus 1983. De langdurige regenval en de daaropvolgende aanhoudende droogteperiode hadden de graslandexploitatie en de melkgift per koe negatief beïnvloed. Bovendien waren de krachtvoederprijzen zeer hoog opgelopen (+12%). Hier tegenover stonden slechts ca. 2 à 3% hogere opbrengstprijzen. De totale geldopbrengsten per ha kwamen 2% hoger uit bij een kostenstijging van 6%. Deze kostenstijging viel uiteindelijk nog gematigd uit omdat de 17% hogere voederkosten per ha voor een deel gecompenseerd werden door aanmerkelijk goedkopere meststoffen en geringe kostenstijgingen van de overige produktiemiddelen. De verslechtering van de bedrijfsuitkomsten voor 1983/84 resulteerde voor alle weidegebieden in een sterk toegenomen netto-tekort.

De bedrijfsuitkomsten over 1984/85 staan volledig in het teken van de ingevoerde superheffing. De quotumregeling per bedrijf, die moet uitmonden in een vermindering van de melkproductie met 6,6% op nationaal niveau, grijpt ongunstig in op de bedrijfsontwikkeling en remt de produktiviteitsontwikkeling. Afgezien van de prijseffecten leidt dit tot een lagere melkveebezetting per ha en een tijdelijk lagere melkgift en omzet en aanwas per koe.

De weersomstandigheden in 1984 bezorgden de ondernemers een vrij slechte kwaliteit kuilgras en tegenvallende snijmaisopbrengsten. De ruwvoederwinning per ha is niet veel verbeterd t.o.v. het ongunstige jaar 1983. Mede door de inkrimpende melkveestapel is toch ca. 10% meer droge stof per melkkoe per staldag voor de winterperiode beschikbaar. Het krachtvoederverbruik per melkkoe is, van gebied tot gebied verschillend, in de weideperiode met 10-20% verminderd tot een normaal niveau. De melkgift per koe is in deze periode met ca. 2% teruggelopen bij een 3% lagere melkveebezetting per ha. Verwacht wordt dat gedurende de stalperiode

de melkgift per koe gelijk zal blijven aan vorig jaar bij een verder toenemende uitstoot van melkvee.

Voor 1984/85 wordt een daling van de geldopbrengsten per ha voorzien van 8%. De melkproduktie per ha loopt met ca. 6,5% terug bij per saldo vrijwel onveranderde melkprijzen. Verwacht wordt dat uiteindelijk slechts op een beperkt aantal bedrijven superheffing zal zijn verschuldigd. Als gevolg van de teruglopende veestapel en de lagere vee prijzen vermindert de omzet en aanwas rundvee met bijna 20% per ha.

De ontwikkeling van de kosten wordt beheerst door de zeer scherp gedaalde voederkosten. Het krachtvoeder zal 15% goedkoper worden t.o.v. de hoge prijzen van vorig jaar. Per ha worden de bijkomende voederkosten ruim 20% lager geraamd. Ook de rentevoet is gedaald. Daartegenover zijn de vaste kosten per eenheid enigszins hoger als gevolg van de verminderde bewerkingsomvang. Verwacht wordt dat de totale kosten per ha ca. 7,5% zullen dalen.

De arbeidsopbrengst per ondernemer blijft in 1984/85 op de grotere weidebedrijven onder druk staan. Ten opzichte van de verslechterde bedrijfsuitkomsten in het voorgaande jaar wordt niet veel verbetering voorzien. Dat geldt eveneens voor de gemengde bedrijven met overwegend rundvee.

Op de kleinere bedrijven met rundvee (ca. 115 sbe) liggen de bedrijfsuitkomsten als regel op een niveau dat minder dan de helft bedraagt van dat op de grotere bedrijven (ca. 245 sbe).

- Intensieve veehouderij

In tabel 4.2 is een overzicht gegeven van de bedrijfsuitkomsten in verschillende takken van intensieve veehouderij, uitgedrukt in arbeidsopbrengst per dier per jaar.

Voor varkens en leghennen is het prijsverloop wisselvallig en onzeker. Bij het bepalen van de verwachte gemiddelde opbrengstprijzen voor het gehele boekjaar is rekening gehouden met mogelijke prijsindicaties voor de komende maanden voor zover die op dit moment aannemelijk geacht kunnen worden. Door de onzekere prijsontwikkeling in de rest van het boekjaar en de grote invloed van relatief kleine prijsveranderingen kunnen de werkelijke uitkomsten dus nog sterk wijzigen. Evenals in de rundveehouderij zijn herwaarderingsverschillen tussen begin- en eindbalans buiten de resultatenrekening geboekt en maken geen deel uit van de arbeidsopbrengst.

In de eerste helft van het boekjaar 1984/85 zijn de opbrengstprijzen van biggen en varkensvlees verbeterd t.o.v. het matige prijspeil in 1983/84. Ook in het tweede halfjaar zullen de prijzen voor varkens naar verwachting op een wat hoger niveau blijven (jaarbasis +4%). De eierprijzen zijn in het lopende boekjaar gedaald. Ook voor de rest van het boekjaar zijn de verwachtingen niet hoog gespannen (jaarbasis -6%). De slachtkuikenprijzen liggen in het lopende boekjaar vrij stabiel (jaarbasis +5%).

De varkensvoederprijzen, die vorig jaar tot een ongekend hoog niveau waren opgelopen, zijn thans weer gedaald tot het prijspeil van 1981/82 en 1982/83. De pluimveevoeders zijn echter relatief duur gebleven.

Op basis van de geschetste prijsontwikkeling zullen de bedrijfsuitkomsten over 1984/85 vooral in de varkensfokkerij en de leghennenhouderij niet kostendekkend zijn. De opbrengsten/kostenverhouding zal naar verwachting voor fokzeugen, mestvarkens, leghennen en slachtkuikens op resp. 91%, 99%, 92% en 99% uitkomen.

Ter oriëntering over het niveau van de bedrijfsuitkomsten zij nog vermeld dat in het geval van een gespecialiseerde bedrijfsopzet één arbeidskracht bij benadering een dagtaak heeft bij een gemiddeld aanwezige produktieomvang van 110 fokzeugen, 1100 mestvarkens, 15000 leghennen of 50000 slachtkuikens (480000 kg afgeleverd gewicht per jaar).

5. ingecalculeerde prijzen en de invloed van prijswijzigingen op de arbeidsopbrengst per ondernemer in 1984/85

De in tabel 4.1 en de bijlagen weergegeven arbeidsopbrengst per ondernemer voor 1984/85 is, zoals gezegd, zoveel mogelijk afgestemd op actuele prijzen en hoeveelheden van de produkten en produktiemiddelen. Voor zover de ontwikkeling nog niet bekend is, is van genormaliseerde produktieomstandigheden uitgegaan.

Van de belangrijkste produkten en produktiemiddelen zijn de ingecalculeerde landelijk gemiddelde prijzen voor 1984/85 in tabel 5.1 opgenomen. Van gebied tot gebied kunnen deze prijzen echter kleine verschillen vertonen op grond van geconstateerde afwijkingen in de bedrijfsboekhoudingen van de afgelopen jaren. In deze tabel is ook opgenomen de in rekening gebrachte prijsontwikkeling in 1984/85 t.o.v. 1983/84.

In tabel 5.2 is de invloed vermeld van mogelijke prijswijzigingen van de belangrijkste produkten en produktiemiddelen op de berekende arbeidsopbrengst in de verschillende gebieden. Deze invloed op het bedrijfsresultaat is aangegeven per procent prijswijziging. Voor de produkten, en met name voor de vrije produkten, zijn deze wijzigingen in het algemeen van grotere betekenis dan die voor de produktiemiddelen welke een stabielere prijsverloop vertonen.

Voor de belangrijkste vrije akkerbouwprodukten is in tabel 5.1 het verschil vermeld van de prijzen die gebaseerd zijn op de actuele marktontwikkeling t.o.v. de genormaliseerde prijzen (consumptieaardappelen - 26%, pootaardappelen -15% en uien -60%). Dit betekent dat, indien de prijzen van de vrije akkerbouwprodukten inderdaad op het verwachte niveau voor het verkoopseizoen 1984/85 uitkomen, de gemiddelde resultaten op de akkerbouwbedrijven in de kleigebieden aanmerkelijk beneden die bij genormaliseerde prijzen zullen liggen. Deze verschillen in arbeidsopbrengst per ondernemer (tabel 4.1) t.o.v. die bij genormaliseerde prijzen bedragen (afgerond) als volgt:

Noordelijk kleigebied	f -30.000,-
Centraal kleigebied	f -40.000,-
Zuidwestelijk kleigebied	f -36.000,-
Veenkoloniën	f - 1.000,-
Kleinere bedrijven in de kleigebieden	f -16.000,-
Kleinere bedrijven in de Veenkoloniën	f 0,-

Indien de in de prognose opgenomen prijzen afwijken van de prijsontwikkeling in de rest van het seizoen kan de prognose met behulp van de gegevens in de tabellen 5.1 en 5.2 worden bijgesteld.

Tabel 5.1 Landelijke prijsontwikkeling in 1984/85 (incl. BTW)

	1983/84	1984/85	Prijswijziging 1984/85 t.o.v. 1983/84
	gld.	gld.	%
Produkten:			
Tarwe 1)	56,50	50,50	- 11
Gerst 1) 2)	62,-	58,-	- 6
Haver 1)	58,50	54,50	- 7
Rogge 1)	55,50	52,-	- 6
Koolzaad	130,-	122,-	- 6
Suikerbieten (suikergeh.14,8%)	125,50	110,-	- 12
Fabrieksaardapp.(400 gr. owg)	15,-	14,60	- 3
Consumptieaardappelen 3)	49,-	17,- (23,-)	- 65 (-53)
Pootaardappelen 3)	76,-	44,- (52,-)	- 42 (-32)
Zaaiuien 3)	44,50	10,- (25,-)	- 78 (-44)
Graszaad 3)	275,-	265,- (290,-)	- 4 (+5)
Melk (vetgehalte 4,16%)	76,20	76,-	0
Omzet en aanwas rundvee			- 8
Varkenshouderij			+ 4
Consumptieëieren	15,00	14,10	- 6
Slachtkuikens	2,25	2,37	+ 5
Produktiemiddelen:			
Arbeid	25,05	26,-	+ 4
Werktuigen			0
Werk door derden			+ 2
Gewasbeschermingsmiddelen			+ 7
Krachtvoeder rundvee	58,50	49,75	- 15
Krachtvoeder varkens	66,75	63,50	- 5
Krachtvoeder pluimvee			- 1
Ruwvoeder			- 7
Stikstofmeststoffen	1,44	1,43	- 1
Fosfaatmeststoffen	1,36	1,41	+ 4
Pacht			+ 3
Invest. moderne gebouwen			0
Energie			+ 4
Rentevoet (netto)			- 7
Algemene kosten			+ 3

1) Incl. zaaigraan.

2) Incl. brouwergerst.

3) Tussen haakjes bij genormaliseerde opbrengstprijzen van vrije produkten.

Tabel 5.2 Invloed in gld. per procent prijswijziging op de arbeidsopbrengst per ondernemer in 1984/85

Akkerbouw	Grotere bedrijven			Kleinere bedrijven		
	Noordel. klei-gebied	Centraal klei-gebied	Zuidwest. klei-gebied	Veen-kolo-niën	Klei-gebie-den	Veen-kolo-niën
Produkten:						
Tarwe	719(1397)	455(883)	588(1154)	168(336)	279(558)	45(86)
Gerst	90(174)		49(84)	15(29)	27(51)	13(25)
Suikerbieten	493	676	536	627	304	245
Fabrieksaardapp.	16			1286		678
Cons.aardapp. 1)	193(848)	666(2905)	881(3748)	41(281)	328(1426)	
Pootaardapp. 1)	1454(2743)	1014(2008)	156(300)	199(523)	66(134)	65(170)
Zaaiuien 1)	37(147)	190(729)	169(695)		110(459)	
Graszaad 1)	51	72	123	21	43	
Graanstro 1)	31	17	25	17	14	8
Produktiemiddelen:						
Arbeid	325	266	236	176	146	129
Werktuigen	558	520	436	362	243	199
Werk door derden	210	263	257	176	154	107
Gewasbesch.midd.	217	250	248	233	89	107
Pootgoed	332	270	189	218	87	111
Stikstof	114	88	121	130	63	60
Fosfaat	45	47	44	53	22	30
Grond en gebouwen	577	562	374	391	199	143
Rundveehouderij						
	Grotere bedrijven			Kleinere bedrijven		
	Nrd.klei-en veen-weide-gebied	Westel. weide-gebied	Weide-bedr., zand-gebieden	Gemengde bedrijven, zand-gebieden	Weide-bedrij-ven	Gemengde bedrij-ven
Produkten:						
Melk	2425	2641	2436	1771	1082	850
Omzet en aanwas rundvee	306	372	423	297	198	175
Varkenshouderij	20	115	203	674	56	493
Produktiemiddelen:						
Arbeid	349	449	351	432	164	258
Werktuigen	372	409	368	319	173	177
Werk door derden	85	52	78	74	43	54
Krachtvoer rundvee	619	718	614	468	296	236
Ruwvoer rundvee	151	297	265	155	73	34
Krachtvoer varkens	13	85	159	501	50	381
Stikstof	139	107	119	93	57	52
Grond en gebouwen	363	408	330	298	147	132

1) Uitgaande van genormaliseerde prijzen (tabel 5.1)

() Per f 1,- prijswijziging.

6. Ontwikkeling opbrengstprijzen, prijzen produktiemiddelen en produktiviteit

Met behulp van gegevens uit de bedrijfsboekhoudingen is per groep van bedrijven nagegaan hoe van jaar tot jaar de ontwikkeling is geweest in de opbrengstprijzen van de produkten, de prijzen van de produktiemiddelen, de bruto-produktiviteit en de opbrengsten/kostenverhouding. Uit deze regionale gemiddelden zijn landelijke gemiddelden berekend voor de grotere akkerbouwbedrijven en weidebedrijven. De gemengde bedrijven met overwegend rundvee zijn niet onder de weidebedrijven opgenomen omdat bij dit bedrijfstype vrij veel varkens voorkomen. Voor de kleinere bedrijven zijn dergelijke becijferingen niet gegeven. In het algemeen is op de kleinere bedrijven de ontwikkeling van de ruilvoet iets slechter en van de bruto-produktiviteit iets beter dan die op de grotere bedrijven 1).

Het verloop van de ontwikkeling in kosten en opbrengsten is gegeven in tabel 6.1.

De prijsontwikkeling van de produkten op de akkerbouwbedrijven staat onder invloed van de sterk fluctuerende opbrengstprijzen van de vrije produkten. Indien de huidige opbrengstprijzen van deze produkten ook in het resterende gedeelte van het boekjaar 1984/85 gehandhaafd blijven zullen de produkten, landelijk gezien en met inbegrip van marktordeningsprodukten, gemiddeld ca. 32% in prijs dalen t.o.v. het uitzonderlijk hoge niveau van vorig jaar. De veel geringere daling op basis van genormaliseerde prijzen in 1984/85 wordt veroorzaakt doordat de genormaliseerde prijzen voor de meeste vrije produkten aanmerkelijk hoger liggen dan de gerealiseerde en nog te verwachten opbrengstprijzen (tabel 5.1). Op de weidebedrijven wordt een daling in de opbrengstprijzen voorzien van 1,5%.

Verwacht wordt dat de produktiemiddelen in 1984/85 op de akkerbouwbedrijven gemiddeld 4,5% duurder en op de weidebedrijven gemiddeld 3,5% goedkoper zullen worden. De sterkste prijsstijging doet zich voor bij pootgoed en de sterkste prijsdaling bij krachtvoer.

De bruto-produktiviteit in tabel 6.1 geeft de ontwikkeling aan van de hoeveelheden produkt in verhouding tot die van de produktiemiddelen. Hierin komen tevens tot uitdrukking veranderingen in intensivering en bouwplansamenstelling. Een nadere specificatie van de volume-ontwikkeling in 1984/85 is gegeven in tabel 6.2.

Op de akkerbouwbedrijven is de bruto-produktiviteit in 1983/84 met 19,0% verslechterd. De weersomstandigheden veroor-

1) Publikatie no. 3.102 en 3.109.

Tabel 6.1 Landelijke ontwikkeling prijzen en produktiviteit op grotere bedrijven (in % van het voorgaande jaar)

	Prijzen produkten	Prijzen produktie- middelen	Bruto- produk- tiviteit 3)	Opbrengsten/ kosten- verhouding 4)
Akkerbouwbedrijven				
1974/75	+ 3,9	+ 14,3	+ 0,3	- 8,8
1975/76	+ 43,7	+ 13,5	- 10,7	+ 13,0
1976/77	+ 16,1	+ 10,0	+ 8,1	+ 14,0
1977/78	- 31,5	+ 8,7	- 5,1	- 40,2
1978/79	- 1,3	+ 0,1	+ 12,8	+ 11,2
1979/80	+ 5,7	+ 2,1	- 2,5	+ 0,9
1980/81	+ 8,6	+ 5,2	+ 2,1	+ 5,4
1981/82	+ 4,4	+ 7,4	+ 7,6	+ 4,5
1982/83	- 4,9	+ 5,4	+ 8,1	- 2,5
1983/84 1)	+ 49,8	+ 2,6	- 19,0	+ 18,3
1984/85 2)	- 32,0 (-24,0)	+ 4,5	+ 19,0	- 22,5 (-14,5)

Weidebedrijven

1974/75	- 0,6	+ 10,2	+ 2,3	- 7,7
1975/76	+ 11,2	+ 9,4	+ 1,6	+ 3,3
1976/77	+ 5,1	+ 10,3	- 3,5	- 8,1
1977/78	+ 7,7	+ 0,5	+ 5,5	+ 13,1
1978/79	- 0,8	+ 0,4	+ 4,0	+ 2,8
1979/80	+ 1,7	+ 7,9	- 3,0	- 8,6
1980/81	- 0,2	+ 5,5	+ 5,2	- 0,5
1981/82	+ 11,4	+ 8,1	+ 3,0	+ 6,1
1982/83	+ 3,5	+ 4,2	+ 1,0	+ 0,3
1983/84 1)	+ 2,2	+ 4,5	- 2,0	- 4,1
1984/85 2)	- 1,5	- 3,5	- 2,5	- 0,5

- 1) Voorlopig.
- 2) Prognose; tussen haakjes bij genormaliseerde opbrengstprijzen voor vrije produkten.
- 3) De bruto-produktiviteit is de resultante van de ontwikkeling in de hoeveelheden produkt (bruto-produktie) t.o.v. de hoeveelheden produktiemiddelen (bruto-input).
- 4) De opbrengsten/kostenverhouding is de resultante van de ontwikkeling in de verhouding tussen de prijzen van de produkten enerzijds en in de prijzen van de produktiemiddelen en de bruto-produktiviteit anderzijds.

Tabel 6.2 Volume-ontwikkeling in 1984/85 op grotere bedrijven

Akkerbouw	Noordelijk klei- gebied	Centraal klei- gebied	Zuidwest. klei- gebied	Veen- koloniën
Kg-opbrengst per ha (oogst 1984)				
Wintertarwe	7250	8550	9000	6050
Zomergerst	4900		6450	4050
Haver				4750
Suikerbieten	51500	62500	59000	49500
Fabr. aardappelen (400 owg)	43500			44800
Cons. aardappelen	38500	49600	46500	
Pootaardappelen	32500	35400	35500	24000
Zaaiuien		50000	47000	
Wijziging kg-opbrengst per ha (in % van vorig jaar)				
Wintertarwe	- 2	+ 9	+ 22	+ 11
Zomergerst	+ 22		+ 20	+ 18
Haver				+ 9
Suikerbieten	+ 26	+ 23	+ 13	+ 30
Fabr. aardappelen				+ 27
Cons. aardappelen	+ 29	+ 29	+ 24	
Pootaardappelen	+ 51	+ 40	+ 43	+ 24
Zaaiuien		+ 48	+ 20	
Volume-wijziging per ha cult.gr. (in % van vorig jaar)				
Produkten	+ 24,5	+ 17,0	+ 10,0	+ 18,5
Produktiemiddelen	- 1,5	- 3,0	- 2,5	- 2,0
Rundveehouderij				
	Nrd.klein- en veen- weide- gebied	Westelijk weide- gebied	Weide- bedrijven, zand- gebieden	Gemengde bedrij- ven, zandge- bieden
Kg melk per koe	5470	5420	5530	5440
Volume-wijziging per ha cult.gr. (in % van vorig jaar)				
Melk	- 6,2	- 6,3	- 6,2	- 6,1
Produkten (totaal)	- 6,8	- 7,0	- 6,2	- 4,0
Voederverbruik rundvee	- 12,0	- 10,5	- 8,0	- 10,0
Produktiemiddelen (totaal)	- 4,8	- 4,5	- 3,7	- 3,0

zaakten in dat jaar lage kg-opbrengsten. Voor het lopende boekjaar 1984/85 is sprake van een omkering van deze situatie: nu hebben de uitersten in twee opeenvolgende jaren een zeer goede volume-ontwikkeling teweeggebracht. Ter oriëntatie kan worden vermeld dat in 1983/84 de kg-opbrengsten ca. 10% onder en in 1984/85 ca. 10% boven het normale niveau liggen. Landelijk gezien wordt de akkerbouwproductie per ha ca. 16% hoger geraamd. De inzet van produktiemiddelen zal 2,5% afnemen t.o.v. het hoge niveau in 1983/84. Door de natte weersomstandigheden in september en oktober blijft het niveau echter hoger dan onder normale omstandigheden voorzien zou zijn. De ontwikkeling van de bruto-productiviteit verbetert dus landelijk met 19%, uiteenlopend van 26% in het Noordelijk kleigebied tot 13% in het Zuidwestelijk kleigebied.

De bruto-productiviteit op de grotere weidebedrijven, die normaliter met ca. 1,5% per jaar verbetert geeft zowel voor 1983/84 als voor 1984/85 een achteruitgang te zien. Konden in 1983/84 de extreme weersomstandigheden als oorzaak worden aangemerkt, in het lopende boekjaar moet de verwachte vermindering van de produktieomvang als belemmerende factor worden gezien. Als gevolg van de quotumregeling is voorzien dat de produktie per ha met 6,5% terugvalt. Door de gunstiger weersomstandigheden en de lagere melkgift is in de weideperiode volstaan met aanmerkelijk minder krachtvoeder per koe. Voor de winterperiode is voorzien dat meer ruwvoeder per koe beschikbaar is dan vorig jaar. Inkrimping van de veestapel leidt overigens tot relatief hogere vaste kosten per eenheid. De vermindering van de hoeveelheid kosten is geraamd op 4%, waardoor de bruto-productiviteitsontwikkeling met 2,5% achteruitgaat.

De opbrengsten/kostenverhouding zal in 1984/85 als resultante van de verwachte ontwikkeling in prijzen en produktiviteit op de klei-akkerbouwbedrijven gemiddeld ca. 27% achteruitgaan (ruilvoet -39%) en op de Veenkoloniale bedrijven ca. 10% vooruitgaan (ruilvoet -9%). Op de weidebedrijven wordt nauwelijks verandering in de opbrengsten/kostenverhouding voorzien. De ruilvoetverhouding verbetert daarbij met 2%.

7. Ondernemersinkomen

In het voorgaande is de ontwikkeling in de rentabiliteit gegeven aan de hand van de begrippen netto-overschot en arbeidsopbrengst waarbij het BEDRIJF centraal staat. Daarnaast kan een indruk worden gegeven van de ontwikkeling in het inkomen waarbij de positie van de ONDERNEMER als persoon centraal staat. Het ondernemersinkomen omvat naast de arbeidsopbrengst per ondernemer de niet-uitbetaalde vergoeding voor bedrijfsvermogen en incidentele bedrijfsopbrengsten. De niet-uitbetaalde vergoeding voor bedrijfsvermogen is samengesteld uit de som van de berekende rente over de waarde van de gehele bedrijfsinventaris en de berekende pacht voor grond en gebouwen in eigendom, verminderd met de som van de betaalde rente voor leningen, afschrijving op bedrijfsgebouwen in eigendom en van eigenaarslasten.

De verschillen tussen ondernemersinkomen en arbeidsopbrengst berusten voornamelijk op verschillen in de grootte en het aandeel van het eigen vermogen in verhouding tot het totale bedrijfsvermogen. Opgemerkt kan worden dat de bedrijfsuitkomsten in de vorm van netto-overschot en arbeidsopbrengst per ondernemer voor de beoordeling van de rentabiliteit daardoor een beter uitgangspunt vormen in verband met de betere onderlinge vergelijkbaarheid van de bedrijfsuitkomsten en dus ongeacht wie het vermogen heeft verschaft.

Het ondernemersinkomen in tabel 7.1 ligt gemiddeld op een hoger niveau dan de arbeidsopbrengst per ondernemer in tabel 4.1 De ontwikkeling van de verschillen daartussen verloopt in het algemeen vrij gelijkmatig. Op de grotere klei-akkerbouwbedrijven bedroeg dat verschil in 1982/83 ca. f 15.000,- tot f 17.000,-. Op de grotere en kleinere weidebedrijven en de bedrijven in de Veenkoloniën lag dat bedrag op ca. f 9.000,- tot f 11.000,-. In 1983/84 is het verschil in het algemeen toegenomen onder invloed van de lagere betaalde rente over vreemd vermogen. Voor 1984/85 wordt verwacht dat het verschil tussen ondernemersinkomen en arbeidsopbrengst niet veel zal veranderen.

Tabel 7.1 Gemiddeld ondernemersinkomen in gld. per bedrijf

Akkerbouw	Grotere bedrijven				Kleinere bedrijven	
	Noordelijk klei-gebied	Centraal klei-gebied	Zuidwest. klei-gebied	Veen-koloniën	Klei-gebieden	Veen-kolonien
1979/80	26800	57900	54900	36600	23100	18300
1980/81	37900	77200	82300	29100	29200	15200
1981/82	55000	94700	100700	53400	34400	29000
1982/83	80700	87200	75000	52000	26500	26900
1983/84 1)	89000	163000	189000	38000	58000	11000
1984/85 2)	63000	52000	63000	60000	20000	30000

Rundveehouderij	Grotere bedrijven				Kleinere bedrijven	
	Nrd.klei-en veen-weide-gebied	Westelijk weide-gebied	Weide-bedr., zand-gebieden	Gemengde bedr., zand-gebieden	Weide-bedrij-ven	Gemengde bedrij-ven
1979/80	37800	28000	41400	37700	17700	15500
1980/81	35400	28900	31800	14500	18400	13600
1981/82	53300	39200	53800	48100	23600	18700
1982/83	57000	43200	55500	48400	22000	14300
1983/84 1)	48000	33000	48000	31000	20000	13000
1984/85 2)	50000	34000	51000	36000	21000	14000

Tabel 8.1 Gemiddelde bedrijfsreserveringen in gld. per jaar

	Grotere bedrijven			Kleinere bedrijven	
	Akkerbouw bedrijven, klei-gebieden	Akkerbouw bedrijven, veen-koloniën	Weide-bedrijven	Akker-bouwbe-drijven	Weide-bedrij-ven
1979/80	-1000	4000	-3000	0	-11000
1980/81	27000	-6000	-4000	-2000	-10000
1981/82	40000	15000	15000	4000	-2000
1982/83	14000	10000	22000	-4000	-1000
1983/84 1)	80000	-3000	5000	10000	-7000
1984/85 2)	-30000	15000	5000	-10000	-7000

1) Voorlopig.

2) Prognose. Akkerbouw bij actuele opbrengstprijzen van vrije produkten.

8. Bedrijfsreserveringen

Uitgaande van het ondernemersinkomen in tabel 7.1 kunnen de besparingen worden berekend. Het ondernemersinkomen dient daartoe vermeerderd te worden met de niet-uitbetaalde arbeidskosten voor meewerkende gezinsleden en het inkomen van buiten het bedrijf en vervolgens deze som (totaal gezinsinkomen) te verminderen met de betaalde persoonlijke belastingen, de betaalde premies voor volksverzekeringen en de gezinsbestedingen. Vermogenswinsten als gevolg van prijsstijgingen vallen hier buiten.

Er bestaat een samenhang tussen bedrijfsuitkomsten, besparingen en bedrijfsomvang 1). Voor akkerbouwbedrijven is een hoger niveau van bedrijfsuitkomsten noodzakelijk om dezelfde besparingen te kunnen realiseren dan op overeenkomstige weidebedrijven. Dat staat hoofdzakelijk in verband met de lagere berekende arbeidskosten op de akkerbouwbedrijven.

De besparingen zijn niet uitsluitend bestemd voor het bedrijf maar moeten tevens dienen als voorziening voor toekomstige inkomensbehoeften en persoonlijke risico's in verband met ouderdom, ziekte, invaliditeit en sterfte. In het algemeen worden door agrarische ondernemers weinig van dergelijke voorzieningen getroffen en houdt men de besparingen bij voorkeur in het bedrijf. Met het oog echter op de verschillende doeleinden in de persoonlijke en zakelijke sfeer zijn de besparingen gesplitst in gezinsreserveringen en bedrijfsreserveringen.

De gezinsreserveringen zijn gesteld op 15% van de totale arbeidsvergoeding van ondernemer en gezinsleden. Dat percentage stemt ongeveer overeen met het aandeel in de loonsom voor collectieve voorzieningen van werknemers verhoogd met een toeslag voor particuliere voorzieningen. In 1983/84 bedroegen de aldus berekende gezinsreserveringen op grotere akkerbouw- en weidebedrijven resp. f 9700,- en f 16.000,-.

De bedrijfsreserveringen, die overblijven na aftrek van de gezinsreserveringen, zijn bestemd voor versterking van de financieringsgrondslag van het bedrijf, de bedrijfsontwikkeling en het opvangen van de financiële gevolgen bij bedrijfsopvolging. De bedrijfsreserveringen geven een aanduiding voor de continuïteitsmogelijkheden van het bedrijf.

Het niveau van de bedrijfsreserveringen kan worden gezien tegen de achtergrond van het bedrijfsvermogen. Als gevolg van vooral de hoge grondprijzen loopt het bedrijfsvermogen op eigendomsbedrijven en pachtbedrijven sterk uiteen. Op de grotere akkerbouwbedrijven bedroeg het geïnvesteerde bedrijfsvermogen in 1982/83 f 1.425.000,- op eigendomsbedrijven tegenover f 440.000,-

1) Publikatie no. 3.82 en Mededelingen no. 199.

op pachtbedrijven; op de grotere weidebedrijven lagen deze cijfers op resp. f 1.275.000,- en f 630.000,-. Uit onderzoek is gebleken dat de mate van eigendom en pacht nauwelijks of niet van invloed is op het niveau van besparingen en bedrijfsreserveringen. Op eigendomsbedrijven is het echter aannemelijk de doelstelling met betrekking tot het niveau van vermogensvorming hoger te stellen dan op pachtbedrijven.

Omdat nog slechts een gedeelte van de bedrijfsboekhoudingen over 1983/84 is uitgewerkt, en 20% daarvan ook geen financieringsboekhouding heeft, zijn uit het oogpunt van betrouwbaarheid verschillende groepen bedrijven in tabel 8.1 samengevoegd. De gemengde bedrijven zijn buiten beschouwing gelaten.

De bedrijfsreserveringen vertonen vooral op de klei-akkerbouwbedrijven van jaar op jaar een wisselend beeld onder invloed van de opbrengstprijzen voor de vrije produkten. Verder zijn de reserveringen onderhevig aan grote verschillen in belastingbetalingen over voorgaande jaren. In jaren met negatieve bedrijfsreserveringen brengen de bedrijven vaak onvoldoende op om de gezinsbestedingen te dekken terwijl de armslag voor het versterken van de bedrijven volledig ontbreekt.

In 1984/85 worden alleen op de grotere weidebedrijven en op de grotere akkerbouwbedrijven in de Veenkoloniën positieve bedrijfsreserveringen verwacht. Over een langere periode gezien konden zowel op de grotere akkerbouwbedrijven als de grotere weidebedrijven gemiddeld in de afgelopen jaren bedrijfsreserveringen worden gerealiseerd waardoor de bedrijfscontinuïteit positief kon worden beoordeeld. Op de kleinere bedrijven is de situatie ongunstiger. Op de kleinere weidebedrijven zijn de bedrijfsreserveringen in de afgelopen jaren gemiddeld negatief geweest en wordt de financiële weerstandskracht op langere termijn verzwakt.

Bijlagen

Bedrijfsuitkomsten van grotere akkerbouwbedrijven in het Noordelijk kleigebied

I Algemene gegevens	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Voorlopig 1983/84	Prognose 1985/85 I)
	Cultuurgrond (ha)	57,10	59,10	60,80	65,80	65,70
Grondgebruik in % van bouwland						
granen	51	53	49	48	48	46
aardappelen	18	18	18	17	20	22
suikerbieten	19	17	17	13	17	18
overige	12	12	16	18	19	14
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,9	1,9	1,9	1,8	1,9	1,9
Productie in sbe	278	290	308	321	337	322
II Resultaten in gid. per ha						
Granen	1264	1466	1560	1767	1902	1620
Aardappelen	1868	1804	1910	1987	2824	2760 (3295)
Suikerbieten	794	997	956	1068	694	980
Ov. marktbaar gewassen	576	766	857	1014	896	595 (640)
Veehouderij en div. opbr.	163	171	189	194	213	240
Totaal opbrengsten	4665	5204	5472	6030	6529	6195 (6775)
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	1356	1354	1411	1358	1478	1530
Werktuigen	892	979	1036	1019	1135	1105
Werk door derden	484	513	430	425	423	415
Gewasbeschermingsmiddelen	310	330	348	357	461	430
Meestoffen	368	408	448	485	457	460
Zaaizaad en pootgoed	484	497	456	456	526	790
Grond en gebouwen (pachtbasis)	827	899	964	1053	1153	1145
Overige kosten	555	585	578	594	577	575
Totaal kosten	5276	5565	5671	5742	6210	6450
Netto-overschot	-611	-361	-199	288	319	-255 (325)
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
Arbeidsopbrengst ondernemer	9100	21800	34200	64000	65000	40000 (70000)
Arbeidsopbrengst ondernemer (mediaan)	12900	24100	36400	60000		
1) Vrije produkten bij actuele opbrengstprijsen; tussen haakjes bij genormaliseerde opbrengstprijsen.						

Bedrijfsuitkomsten van grotere akkerbouwbedrijven in het Centraal kleigebied

I Algemene gegevens	1979/80					1980/81					1981/82					1982/83					Voorlopig		Prognose	
	41,40	29	27	25	41,20	41,20	30	30	30	42,80	42,80	20	20	20	41,20	41,20	23	23	25	40,40	40,40	1983/84	1984/85 l)	
Cultuurgrond (ha)																								
Grondgebruik in % van bouwland																								
granen	29	27	25	41,20	41,20	30	30	30	42,80	42,80	20	20	20	41,20	41,20	23	23	25	40,40	40,40				
aardappelen	27	30	30			27	26	25			27	26	25			30	30	31						
suikerbieten	27	26	25			27	26	25			27	26	25			23	23	23						
overige	17	17	20			17	17	20			17	17	20			20	20	21						
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,7	1,7	1,7			1,7	1,7	1,5			1,7	1,7	1,5			1,5	1,5	1,5						
Productie in sbe	252	259	290			252	259	290			252	259	274			274	274	271						
II Resultaten in gid. per ha																								
Granen	943	913	946			943	913	946			943	913	946			973	973	1086						
Aardappelen	2720	3257	3907			2720	3257	3907			2720	3257	3907			3638	3638	5847						
Suikerbieten	1548	1802	1760			1548	1802	1760			1548	1802	1760			1906	1906	1564						
Ov. marktbare gewassen	1125	1207	1341			1125	1207	1341			1125	1207	1341			1306	1306	1599						
Veehouderij en div. opbr.	234	214	261			234	214	261			234	214	261			392	392	382						
Totaal opbrengsten	6570	7393	8215			6570	7393	8215			6570	7393	8215			8215	8215	10478						
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	1702	1781	1874			1702	1781	1874			1702	1781	1874			1865	1865	1930						
Werktuigen	1066	1172	1318			1066	1172	1318			1066	1172	1318			1207	1207	1348						
Werk door derden	578	536	535			578	536	535			578	536	535			642	642	672						
Gewaasbeschermingsmiddelen	383	430	472			383	430	472			383	430	472			486	486	615						
Meststoffen	379	422	478			379	422	478			379	422	478			541	541	472						
Zaaizaad en pootgoed	678	577	593			678	577	593			678	577	593			624	624	674						
Grond en gebouwen (pachtbasis)	1058	1176	1343			1058	1176	1343			1058	1176	1343			1339	1339	1388						
Overige kosten	689	725	818			689	725	818			689	725	818			902	902	933						
Totaal kosten	6533	6819	7431			6533	6819	7431			6533	6819	7431			7606	7606	8032						
Netto-overschot	37	574	784			37	574	784			37	574	784			609	609	2446						
III																								
Arbeidsopbrengst ondernemer	42000	64500	73400			42000	64500	73400			42000	64500	73400			71400	71400	140000						
Arbeidsopbrengst ondernemer (mediaan)	40300	60400	65700			40300	60400	65700			40300	60400	65700			54700	54700	30000						
1) Vrije produkten bij actuele opbrengstprijzen; tussen haakjes bij genormaliseerde opbrengstprijzen.																								

Bedrijfsuitkomsten van grotere akkerbouwbedrijven in het Zuidwestelijk kleegebied

I Algemene gegevens	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Voorlopig		Prognose
					1983/84	1984/85 1)	
Cultuurgrond (ha)	48,80	51,70	51,00	49,10	49,70	52,00	
Grondgebruik in % van bouwland							
granen	31	34	32	30	31	33	
aardappelen	20	20	19	22	22	21	
suikerbieten	21	20	21	21	20	19	
overige	28	26	28	27	27	27	
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,6	1,7	1,6	1,5	1,5	1,5	
Productie in sbe	246	262	261	271	275	275	
II Resultaten in gld. per ha							
Granen	901	1088	1156	1277	1227	1430	
Aardappelen	1451	1688	2210	1889	4149	1775 (2335)	
Suikerbieten	1128	1290	1252	1359	1316	1205	
Ov. marktbaar gewassen	1276	1303	1373	1372	2027	1245 (1510)	
Veehouderij en div. opbr.	254	307	360	350	358	385	
Totaal opbrengsten	5010	5676	6351	6247	9077	6040 (6865)	
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	1376	1406	1490	1633	1678	1635	
Werktuigen	844	914	963	925	1021	980	
Werk door derden	496	504	525	585	589	580	
Gewasbeschermingsmiddelen	328	358	419	479	515	560	
Meststoffen	366	423	486	486	569	530	
Zaaizaad en pootgoed	404	394	372	445	518	655	
Grond en gebouwen (pachtbasis)	690	705	730	814	823	840	
Overige kosten	533	572	610	610	624	605	
Totaal kosten	5037	5276	5395	6060	6281	6385	
Netto-overschot	-27	400	756	187	2796	-345 (480)	
III Arbeidsopbrengst ondernemer							
Arbeidsopbrengst ondernemer	40100	63400	83700	59800	165000	40000 (76000)	
Arbeidsopbrengst ondernemer (mediaan)	41900	53100	73700	56300			

1) Vrije produkten bij actuele opbrengstprijzen; tussen haakjes bij genormaliseerde opbrengstprijzen.

Bedrijfsuitkomsten van grotere akkerbouwbedrijven in de Veenkoloniën

I Algemene gegevens	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Voorlopig 1983/84	Prognose 1984/85 l)
	Cultuurgrond (ha)	45,80	51,00	50,00	49,60	51,90
Grondgebruik in % van bouwland						
granen	25	22	22	20	16	20
aardappelen	49	51	48	47	46	45
suikerbieten	21	20	23	24	22	23
overige	5	7	7	9	16	12
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,4	1,5	1,4	1,3	1,4	1,4
Productie in sbe	236	263	242	242	252	254
II Resultaten in gld. per ha						
Granen	535	482	562	570	436	535
Aardappelen	2702	2518	3021	2835	2565	3070
Suikerbieten	929	1185	1204	1251	1188	1260
Ov. marktbaar gewassen	236	247	297	354	590	450 (470)
Veehouderij en div. opbr.	234	241	228	428	398	370
Totaal opbrengsten	4636	4673	5312	5438	5157	5685 (5705)
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	1279	1293	1299	1306	1343	1335
Werktuigen	674	723	802	743	734	725
Werk door derden	403	386	387	393	356	355
Gewasbeschermingsmiddelen	389	417	445	403	437	470
Meststoffen	513	580	629	689	685	660
Zaaizaad en pootgosd	490	500	474	483	490	535
Grond en gebouwen (pachtbasis)	614	677	718	755	766	785
Overige kosten	489	569	605	794	916	875
Totaal kosten	4851	5145	5359	5566	5727	5740
Netto-overschot	-215	-472	-47	-128	-570	-55 (-35)
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
Arbeidsopbrengst ondernemer	29500	21100	43900	40700	25000	48000 (49000)
Arbeidsopbrengst ondernemer (mediaan)	28300	18900	44900	41900		

1) Vrije produkten bij actuele opbrengstprijzen; tussen haakjes bij genormaliseerde opbrengstprijzen.

Bedrijfsuitkomsten van kleinere akkerbouwbedrijven in de kleigebieden

I Algemene gegevens	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Voorlopig 1983/84	Prognose 1984/85 1)
	Cultuurgrond (ha)	20,50	23,20	22,90	23,80	24,20
Grondgebruik in % van bouwland						
granen	35	34	40	41	41	35
aardappelen	14	14	17	14	14	15
suikerbieten	20	19	21	18	13	19
overige	31	33	22	27	32	31
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Productie in sbe	99	103	112	112	107	122
II Resultaten in gld. per ha						
Granen	876	897	1173	1460	1342	1250
Aardappelen	948	939	1575	1173	2420	1215 (1610)
Suikerbieten	1000	1123	1177	1005	699	1240
Ov. marktbaar gewassen	1431	1343	1052	1299	1982	1320 (1590)
Veehouderij en div. opbr.	387	322	302	467	457	455
Totaal opbrengsten	<u>4642</u>	<u>4624</u>	<u>5279</u>	<u>5404</u>	<u>6900</u>	<u>5480 (6145)</u>
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	2265	1994	2450	2377	2334	2560
Werktuigen	707	776	904	904	974	995
Werk door derden	604	591	547	611	614	625
Gewasbeschermingsmiddelen	243	253	309	313	357	365
Meststoffen	316	346	433	489	432	425
Zaaizaad en pootgoed	324	286	327	334	381	535
Grond en gebouwen (pachtbasis)	639	642	734	756	792	810
Overige kosten	625	614	667	746	739	750
Totaal kosten	<u>5723</u>	<u>5502</u>	<u>6371</u>	<u>6530</u>	<u>6623</u>	<u>7065</u>
Netto-overschot	-1081	-878	-1092	-1126	277	-1585 (-920)
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
Arbeidsopbrengst ondernemer	15900	19100	22800	16500	48000	10000 (26000)
Arbeidsopbrengst ondernemer (mediaan)	18800	18500	19400	16800		

1) Vrije produkten bij actuele opbrengstprizen; tussen haakjes bij genormaliseerde opbrengstprizen.

Bedrijfsuitkomsten van kleinere akkerbouwbedrijven in de Veenkoloniën

I Algemene gegevens	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Voorlopig 1983/84	Prognose 1984/85 1)
	Cultuurgrond (ha)	22,30	24,40	24,30	25,60	24,80
Grondgebruik in % van cultuurgrond						
granen	34	35	38	37	31	20
aardappelen	41	44	42	39	41	48
suikerbieten	17	15	15	19	17	20
overige	8	6	5	5	11	12
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,2
Productie in sbe	103	109	106	112	105	121
II Resultaten in gld. per ha						
Granen	685	811	926	935	840	505
Aardappelen	2278	1979	2488	2167	2025	3165
Suikerbieten	706	817	810	922	907	1045
Ov. marktbaar gewassen	201	218	139	291	293	420 (430)
Veehouderij en div. opbr.	281	148	510	496	489	485
Totaal opbrengsten	4151	3973	4873	4811	4554	5620 (5630)
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	1868	1772	2144	2129	2464	2390
Werktuigen	569	604	708	727	795	845
Werk door derden	456	464	387	406	427	455
Gewasbeschermingsmiddelen	307	370	340	350	428	455
Meststoffen	468	580	591	669	647	635
Zaaizaad en pootgoed	430	409	422	397	491	585
Grond en gebouwen (pachtbasis)	585	563	576	536	592	605
Veevoeder	94	38	185	168	158	140
Overige kosten	517	529	609	620	765	810
Totaal kosten	5294	5329	5962	6002	6767	6920
Netto-overschot	-1143	-1356	-1089	-1191	-2213	-1300 (-1290)
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
Arbeidsopbrengst ondernemer	11200	5200	18900	16300	1000	20000 (20000)
Arbeidsopbrengst ondernemer (mediaan)	9300	7800	18600	14500		

1) Vrije produkten bij actuele opbrengstprijzen; tussen haakjes bij genormaliseerde opbrengstprijzen.

Bedrijfsuitkomsten van grotere weilbedrijven in het Noordelijk klei- en veenweidegebied

	Voorlopig					Prognose 1984/85
	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84	
I Algemene gegevens						
Cultuurgrond (ha)	30,90	32,90	33,20	34,50	35,60	34,00
Grasland en voedergrassen (ha)	29,90	31,70	32,60	33,70	34,40	32,80
Melkkoefen (stuks)	60,70	68,10	70,40	73,90	74,70	67,40
Fokzeugen (stuks)	0,30	0,30	0,30	0,20	0,20	0,20
Mestvarkens (stuks)	2,30	0,60	0,70	2,90	3,00	2,90
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,64	1,73	1,67	1,70	1,66	1,65
Productie in sbe	230	248	264	275	273	253
II Resultaten in gid. per ha						
Melkgeld	6746	7279	8546	8999	8859	8275
Omzet en aanwas rundvee	1335	1224	1434	1489	1335	1045
Opbrengst varkens	50	18	31	64	65	65
Overige opbrengsten	404	358	219	287	226	245
Totaal opbrengsten	8535	8879	10230	10839	10485	9630
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	2898	2958	3039	3258	3252	3255
Werktuigen	1061	1133	1210	1251	1260	1270
Werk door derden	277	278	272	272	300	290
Veevoeder	2711	2666	2924	3284	3625	2795
Meststoffen	458	551	610	682	540	545
Grond en gebouwen (pachtbasis)	1049	1175	1373	1351	1348	1350
Overige kosten	1213	1293	1431	1447	1391	1315
Totaal kosten	9667	10054	10859	11545	11716	10820
Netto-overschot	-1132	-1175	-629	-706	-1231	-1190
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
Arbeidsopbrengst ondernemer	26500	25000	43200	48200	33000	35000
Arbeidsopbrengst ondernemer (mediaan)	29600	24600	42000	49700		

Bedrijfsuitkomsten van grotere weidebedrijven in het Westelijk veidegebied

	Voorlopig					Prognose 1984/85
	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84	
I Algemene gegevens						
Cultuurgrond (ha)	27,30	26,90	30,80	28,40	28,50	29,00
Graasland en voedergewassen (ha)	27,10	26,80	30,70	28,40	28,40	28,90
Melkkoeien (stuks)	56,10	59,50	70,50	68,30	70,80	68,20
Fokzeugen (stuks)	0,90	1,20	1,10	1,40	1,50	1,50
Mestvarkens (stuks)	14,60	22,20	17,60	27,90	23,20	23,70
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,77	1,68	1,77	1,72	1,77	1,80
Productie in sbe	209	218	254	245	247	243
II Resultaten in gld. per ha						
Melkgeld	6621	7641	8574	9666	10244	9565
Omzet en aanwas rundvee	1440	1443	1643	1725	1724	1350
Opbrengst varkens	259	422	301	495	400	415
Overige opbrengsten	205	215	219	259	276	285
Totaal opbrengsten	8525	9721	10737	12145	12644	11615
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	3381	3406	3311	3778	4082	4090
Werktuigen	998	1144	1276	1348	1470	1480
Werk door derden	169	200	172	176	194	190
Veevoeder	3126	3384	3696	4354	5222	4155
Meststoffen	345	425	502	527	439	435
Grond en gebouwen (pachtbasis)	1101	1329	1594	1578	1616	1595
Overige kosten	1179	1377	1530	1646	1711	1620
Totaal kosten	10299	11265	12081	13407	14734	13565
Netto-overschot	-1774	-1544	-1344	-1262	-2090	-1950
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
Arbeidsopbrengst ondernemer	12000	17600	24900	32800	17000	18000
Arbeidsopbrengst ondernemer (mediaan)	15200	20000	21800	29900		

Bedrijfsuitkomsten van grotere veidebedrijven in de zandgebieden

	Voorlopig					Prognose	
	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84	1984/85	
I Algemene gegevens							
Cultuurgrond (ha)	26,20	26,20	26,50	27,50	27,90	26,50	
Grasland en voedergewassen (ha)	25,80	25,90	26,30	27,30	27,80	26,40	
Melkoeien (stuks)	59,00	62,20	64,40	69,00	70,80	63,50	
Fokzeugen (stuks)	0,50	1,40	0,90	1,40	1,10	1,00	
Mestvarkens (stuks)	41,00	32,00	33,60	41,10	43,00	41,00	
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,68	1,61	1,59	1,70	1,69	1,65	
Productie in sbe	233	233	240	253	257	236	
II Resultaten in gld. per ha							
Melkgeld	7530	8027	9399	10341	10855	10110	
Omzet en aanwas rundvee	1912	1714	2005	2175	2125	1755	
Opbrengst varkens	723	645	772	811	810	840	
Overige opbrengsten	308	245	337	209	193	210	
Totaal opbrengsten	10473	10631	12513	13536	13983	12915	
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	3293	3227	3447	3877	3990	4010	
Werktuigen	1135	1204	1306	1400	1518	1530	
Werk door derden	265	274	311	311	333	325	
Veevoeder	3879	3927	4287	4631	5469	4520	
Meststoffen	512	587	662	740	633	640	
Grond en gebouwen (pachtbasis)	1087	1250	1459	1456	1480	1465	
Overige kosten	1433	1568	1785	1888	1873	1770	
Totaal kosten	11604	12037	13257	14303	15296	14260	
Netto-overschot	-1131	-1406	-744	-767	-1313	-1345	
III Arbeidsopbrengst ondernemer							
Arbeidsopbrengst ondernemer	27500	21400	41400	44900	32000	35000	
Arbeidsopbrengst ondernemer (mediaan)	25500	20900	41800	45000			

Bedrijfsuitkomsten van grotere gemengde bedrijven met overwegend rundvee in de zandgebieden

	Voorlopig					Prognose 1984/85
	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84	
I Algemene gegevens						
Cultuurgrond (ha)	20,20	21,20	23,30	23,40	23,40	23,50
Grasland en voedergewassen (ha)	17,50	18,70	19,40	19,50	19,50	19,60
Melkkoefen (stuks)	43,40	45,90	48,30	50,20	51,60	48,90
Fokzeugen (stuks)	14,30	14,90	14,00	16,70	16,30	16,30
Mestvarkens (stuks)	93,80	106,70	99,80	105,00	104,00	104,40
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,64	1,76	1,76	1,78	1,72	1,73
Productie in sbe	217	225	228	240	241	236
II Resultaten in gld. per ha						
Melkgeld	7036	7145	8058	8761	9237	8670
Omzet en aanwas rundvee	2121	1624	1655	1907	1863	1455
Opbrengst varkens	3266	2851	3342	3543	3183	3300
Marktbaar gewassen	633	557	856	902	1058	965
Overige opbrengsten	1178	415	309	859	850	890
Totaal opbrengsten	14234	12592	14220	15972	16191	15280
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	4047	4227	4376	4881	5194	5270
Werktuigen	1134	1201	1345	1419	1549	1560
Werk door derden	337	326	334	334	374	360
Veevoeder	6711	5555	5410	6488	7261	6250
Meststoffen	489	541	585	696	589	590
Grond en gebouwen (pachtbasis)	1203	1354	1466	1535	1578	1565
Overige kosten	1889	1890	2009	2241	2356	2290
Totaal kosten	15810	15094	15525	17594	18901	17885
Netto-overschot	-1576	-2502	-1305	-1622	-2710	-2605
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
Arbeidsopbrengst ondernemer	24200	4800	34100	37200	15000	20000
Arbeidsopbrengst ondernemer (mediaan)	26200	1800	31300	33600		

Bedrijfsuitkomsten van kleinere veidebedrijven in de klei-, veen- en zandgebieden

	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Voorlopig		Prognose
					1983/84	1984/85	
I Algemene gegevens							
Cultuurgrond (ha)	14,20	15,10	15,60	15,60	15,70	15,50	
Grasland en voedergrassen (ha)	13,90	14,80	15,20	15,20	15,20	15,30	
Melkkoeien (stuks)	29,50	27,00	29,50	30,30	31,10	29,00	
Fokzeugen (stuks)	0,60	0,50	0,60	0,50	0,50	0,50	
Mestvarkens (stuks)	9,80	12,50	10,50	15,10	14,80	14,70	
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,26	1,29	1,29	1,29	1,28	1,27	
Productie in sbe	101	106	115	116	117	112	
II Resultaten in gld. per ha							
Melkgeld	5476	5697	6717	7229	7585	7120	
Omzet en aanwas rundvee	1569	1410	1598	1656	1664	1300	
Opbrengst varkens	410	444	394	431	357	370	
Overige opbrengsten	191	208	289	234	218	235	
Totaal opbrengsten	7646	7759	8998	9550	9824	9025	
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	4545	4544	4734	5200	5310	5355	
Werkruigen	853	941	1037	1092	1133	1140	
Werk door derden	246	238	277	280	293	285	
Veevoeder	2785	2674	2896	3160	3589	2925	
Meststoffen	391	439	464	553	463	460	
Grond en gebouwen (pachtbasis)	764	855	961	1033	1060	1060	
Overige kosten	1159	1244	1422	1441	1452	1380	
Totaal kosten	10743	10935	11791	12759	13300	12605	
Netto-overschot	-3097	-3176	-2793	-3209	-3476	-3580	
III Arbeidsopbrengst ondernemer							
Arbeidsopbrengst ondernemer	9700	7700	15200	13400	11000	12000	
Arbeidsopbrengst ondernemer (mediaan)	9700	8200	17200	16400			

Bedrijfsuitkomsten van kleinere gemengde bedrijven met overwegend rundvee in de zandgebieden

	Voorlopig					Prognose 1984/85
	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84	
I Algemene gegevens						
Cultuurgrond (ha)	13,50	13,20	14,00	14,60	13,30	14,00
Grasland en voedergewassen (ha)	10,40	10,70	12,40	12,90	11,80	12,50
Melkkoeien (stuks)	18,00	21,60	23,30	21,70	22,80	22,80
Fokzeugen (stuks)	3,00	4,60	5,40	9,30	9,20	9,70
Mestvarkens (stuks)	42,10	44,20	42,10	33,00	58,80	61,70
Aantal volwaardige arbeidskrachten	1,26	1,28	1,35	1,41	1,33	1,35
Productie in sbe	99	109	116	120	121	125
II Resultaten in gld. per ha						
Melkgeld	3781	4757	5353	5158	6506	6075
Omzet en aanwas rundvee	1264	1227	1232	1616	1598	1255
Opbrengst varkens	1791	1810	1858	2237	3399	3520
Marktbaar gwassen	851	607	592	466	652	790
Overige opbrengsten	827	1243	2129	1092	982	835
Totaal opbrengsten	8514	9644	11164	10569	13137	12475
Arbeid (zonder bedrijfsleiding)	4739	5398	5714	5901	6840	6760
Werktuigen	779	937	1039	1086	1255	1265
Werk door derden	351	324	319	359	396	385
Veevoeder	3532	4233	4506	3775	6109	5335
Meststoffen	425	462	483	528	471	465
Grond en gebouwen (pachtbasis)	759	915	1073	1042	1050	1055
Overige kosten	1380	1585	1723	1629	1943	1880
Totaal kosten	11965	13854	14857	14320	18064	17145
Netto-overschot	-3451	-4210	-3693	-3751	-4927	-4670
III Arbeidsopbrengst ondernemer						
Arbeidsopbrengst ondernemer	6500	1200	9900	5100	3000	4000
Arbeidsopbrengst ondernemer (mediaan)	5200	-2300	7800	3400		